

FILMOTECA PER A LES ESCOLES

2023-2024

FilmoTeca
de Catalunya

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

FILMOTECA PER A LES ESCOLES

CICLE CINEMA, MEMÒRIA, PAU I DRETS HUMANS

Dia Internacional del canvi climàtic

Material didàctic de la sessió

Recomanada per a 1r i 2n d'ESO

Filmoteca per a les escoles està adreçat a centres educatius i té l'objectiu de fomentar l'interès d'infants i joves pel cinema, així com de formar els espectadors i espectadores del futur, tot posant en valor el nostre patrimoni cinematogràfic. El cicle Cinema, memòria, pau i drets humans inclou projeccions i activitats pedagògiques associades als àmbits de memòria democràtica, pau i drets humans, i vinculades a un dia internacional relacionat amb aquestes temàtiques. Aquest cicle està organitzat pels Serveis Educatius de la Filmoteca de Catalunya, el Departament d'Educació, la Direcció General de Memòria Democràtica i l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament.

ÍNDEX

6	Fitxes tècniques i sinopsis
7	Què treballem? Entitat convidada
8	Competències curriculars relacionades
9	El canvi climàtic i l'extractivisme
11	Una mirada en femení
13	El paper del cinema en les lluites climàtiques
15	Proposta d'activitats
23	Glossari
24	Documentació relacionada

FITXES TÈCNIQUES I SINOPSIS

Illa de Jean Charles (Isle de Jean Charles)

Emmanuel Vaughan-Lee, EUA, 2017. 9'. VOSE

Aquest curtmetratge documental ofereix un retrat de la Illa de Jean Charles, una petita illa situada al sud de Luisiana, als Estats Units. El film explora els canvis que han tingut lloc a l'illa a través de dues famílies que viuen a un indret on la pujada del nivell del mar, l'enduriment de les condicions climàtiques i l'erosió de les costes amenacen amb esborrar casa seva dels mapes.

Món perdut (Lost World)

Kalyaane Mam, Cambodja, 2018. 16'. VOSE

Durant més d'una dècada, el govern de Cambodja ha concedit concessions a diverses empreses privades per explotar aquests boscos de manglars per obtenir sorra. Cada any, milions de tones mètriques de sorra s'envien a Singapur per augmentar la massa terrestre d'aquesta nació insular, mentre que Cambodja destrueix la seva única protecció natural contra l'erosió, l'augment del nivell del mar, els tsunamis i els huracans i destrueix un ecosistema vital i fràgil de les famílies que en depenen per a subsistir.

Som pastor

Borja Zausen, Espanya, 2016. 8'. VO

En Miquel té 11 anys i viu a Ses Olleries, a l'illa de Mallorca. "A la ciutat, ni boig", diu. Té les coses clares: vol ser pagès. Es lleva cada matí i alimenta els animals abans d'anar a l'escola. Estima i respecta la terra. Ha creat l'Associació d'infants pagesos, diu, per "semmbrar la terra i passar l'estona, que per això som nens". Una visió compromesa i transformadora des del món rural.

QUÈ TREBALLEM

- El canvi climàtic i l'extractivisme
- Una mirada en femení
- El paper del cinema en les lluites climàtiques

ENTITAT CONVIDADA

Enginyeria sense Fronteres

L'Associació Catalana d'Enginyeria Sense Fronteres (ESF) és una associació de cooperació al desenvolupament formada per professionals, docents i estudiants, principalment voluntaris i voluntàries, que treballen per garantir l'accés universal al serveis bàsics, acompanyant el canvi social i l'enfortiment de les poblacions, respectant sempre les característiques culturals i tècniques. Treballen per a construir una societat mundial justa i solidària i per a posar la Tecnologia al servei al desenvolupament humà.

A ESF treballen la interrelació entre l'enginyeria i la cooperació, ja sigui a través de tasques de formació i sensibilització en l'àmbit universitari o professional, projectes de cooperació al desenvolupament al Sud o campanyes d'incidència política al Nord.

COMPETÈNCIES CURRICULARS RELACIONADES

transversals

Competència emprenedora

- CE1. Analitzar necessitats i oportunitats i afrontar reptes amb sentit crític, fent balanç de la seva sostenibilitat i valorant l'impacte que puguin suposar en l'entorn, per presentar idees i solucions innovadores, ètiques i sostenibles dirigides a crear valor en l'àmbit personal, social, cultural i econòmic.

Competència ciutadana

- CC1. Analitzar i comprendre idees relatives a la dimensió social i ciutadana de la seva pròpia identitat, així com als fets socials, històrics i normatius que la determinen, demostrant respecte per les normes, empatia, equitat i esperit constructiu en la interacció amb els altres en diferents contextos socioinstitucionals.
- CC2. Analitzar i assumir amb fonament els principis i valors que emanen del procés d'integració europeu, de l'ordenament jurídic de l'Estat espanyol i de Catalunya i dels drets humans i de l'infant, participant en activitats comunitàries, com la presa de decisions o la resolució de conflictes, amb actitud democràtica, respecte per la diversitat, i compromís amb la igualtat de gènere, la cohesió social, el desenvolupament sostenible i l'assoliment de la ciutadania mundial.

- CC3. Analitzar i comprendre problemes ètics fonamentals i d'actualitat, considerant críticament els valors propis i aliens, i desenvolupant els seus propis judicis per afrontar la controvèrsia moral amb actitud dialogant, argumentativa, respectuosa i oposada a qualsevol tipus de discriminació o violència —incloent-hi la violència masclista, LGTBIfòbica, racista o capacitista— o fonamentalisme ideològic.
- CC4. Interpretar les relacions sistèmiques d'interdependència, ecodependència i interconnexió entre actuacions locals i globals i adoptar, conscientment i motivadament, un estil de vida sostenible i ecosocialment responsable.

Competència personal, social i d'aprendre a aprendre

- CPSAA 4. Fer autoavaluacions sobre el propi procés d'aprenentatge, buscant fonts fiables per validar, sustentar i contrastar la informació i per obtenir conclusions rellevants.

EL CANVI CLIMÀTIC I L'EXTRACTIVISME

Assenyalar responsabilitats

Contaminació, plàstics o gasos d'efecte hivernacle són conceptes que sovint formen part de mitjans de comunicació i currículums escolars. Des de fa anys que l'ecologisme assenyalava com n'és de destructiva la febre del consum per al nostre planeta. Els causants d'aquests problemes? Evidentment, els humans. Però, totes les persones per igual?

Tot i que difícilment hi ha un impacte zero en qualsevol activitat humana a la Terra, sí que hi ha una gran diferència entre qui la faci. L'actuació que tinguem a la natura pot estar condicionada per circumstàncies econòmiques, territorials, de gènere, ètnia, classe, raça, edat, etc. És a dir, aquest impacte estarà estretament lligat a altres sistemes estructurals i jeràrquics. D'aquí surt el concepte de justícia climàtica, una idea defensada per diferents entitats i activismes que relacionen directament la crisi climàtica amb altres sistemes d'opressió socials: el capitalisme, el colonialisme, el patriarcat, el racisme, etc.

La justícia climàtica vol trencar amb la idea individualista de lluita contra el canvi climàtic —com per exemple, quedar-se només amb el “reciclar, reduir i reutilitzar” que podríem fer sols a casa nostra— i assenyalar responsabilitats estructurals per poder combatre-les. Aquest moviment pren una posició crítica i activa davant l'emergència climàtica que reconeix les accions individuals com a importants, però que a més li suma una dimensió col·lectiva. Per una banda, evidencia que no tots els països han contribuït de la mateixa manera en generar aquesta crisi climàtica, i per l'altra, que no tothom patirà les conseqüències d'igual forma. Justament, en la gran majoria de casos, qui menys ha contribuït a causar aquest problema, és qui més patirà els canvis.

El concepte de justícia climàtica apareix als principis dels 2000 i es nodreix de l'activisme pels drets civils de la dècada dels vuitanta. Pretén eixamplar el discurs convencional del medi ambient per fer una anàlisi crítica de les causes i assolir també la justícia social i l'equitat.

El jovent de Sabadell manifestant-se en contra de l'emergència climàtica. Font: Diari de Sabadell

Activistes de Rebel·lió o Extinció en una acció a la seu del banc Santander per exigir que els bancs deixin de finançar combustibles fòssils.
Font: Tot Barcelona

L'extractivisme, en el punt de mira de la justícia climàtica

Una forma on es materialitza aquesta opressió d'uns a uns altres és l'extractivisme, una pràctica que va de la mà del colonialisme i el capitalisme. És una dinàmica que es basa majoritàriament en l'apropiació de béns del Sud Global per enriquir empreses transnacionals del Nord Global. Alguns exemples són la mineria, l'extracció d'hidrocarburs, les centrals hidroelèctriques o els monocultius extensius.

Aquestes activitats causen un impacte negatiu tant al territori on s'implementen (contaminació de rius i espais naturals, canvis en el paisatge, destrucció de la diversitat de la zona) com en les persones que hi viuen. Sovint, les actuacions d'aquestes empreses transnacionals es fan sense tenir en compte la vida dels habitants: desplaçaments forçats, canvis en l'economia local i desconnexió amb l'espai natural són algunes de les conseqüències que en pateixen.

Des de l'inici d'aquestes actuacions, les comunitats afectades han plantat cara a la vulneració dels seus drets i han defensat el seu territori. Una de les maneres de lluitar per la seva terra és posant-hi el seu cos com

a arma de resistència. L'acció comunitària i feminista són claus en aquesta lluita, que de vegades, malauradament, ha de passar per exilis i assassinats a líders i lideresses socials. Per tant, l'impacte de la lluita per la justícia climàtica en la vida de les persones, també dependrà de les variables socials que s'han comentat anteriorment com el gènere, la raça, el territori, etc.

Malgrat aquestes vulneracions de drets i dificultats constants per defensar el territori, diverses entitats locals com internacionals segueixen a peu de canó per assenyalar responsabilitats i lluitar per la justícia climàtica.

Fotograma de la pel·lícula *Món perdut (Lost World)*, Kalyaane Mam (2018) on es mostra l'extracció de sorra de Cambodja.

UNA MIRADA EN FEMENÍ

L'ecofeminisme, un pilar de la justícia climàtica

Una de les crítiques principals de la justícia climàtica és cap al creixement sense fi i l'explotació dels recursos de la terra. En aquest sentit, l'ecofeminisme, un moviment que uneix valors del feminisme i l'ecologisme, comparteix gran part d'aquests objectius. L'ecofeminisme parteix de la base que el sistema patriarcal i la destrucció de la natura formen part d'un mateix sistema d'opressió i estableix un paral·lelisme entre l'explotació que pateix la terra i les agressions que pateixen els cossos de les dones.

L'ecofeminisme assumeix que el poder d'un gènere cap a un altre és comparable amb el poder de l'espècie humana cap a la natura. Aquest moviment identifica els cossos de les dones, també explotats, com a part de la natura. A partir d'aquesta premissa, es crea una consciència sobre la cura a les persones i la cura a la natura, com a forma de sustentar la vida. Per tant, l'ecofeminisme dona resposta a unes

agressions que es produeixen fruit del capitalisme i el patriarcat, on s'entén que si estan atacant a la natura, també estan atacant els cossos de les persones, en tant que els humans també som part de la natura. En aquest sentit, moltes lluites contra l'extractivisme també tenen un fort component ecofeminista perquè la defensa del territori s'entén com quelcom que afecta de manera directa als cossos de les persones que hi habiten, i lluitar-hi es converteix gairebé en una necessitat.

Posar el cos per salvar el territori

Per altra banda, partint de la base que les dones sovint assumeixen la major responsabilitat de cures, aquestes polítiques extractivistes i de destrucció del medi ambient sovint afecten més a les dones. Moltes vegades, elles són les encarregades de la cura de la llar i de les persones i animals que hi habiten, per tant, si no hi ha els recursos suficients per cuidar-los, elles no podran complir amb la seva responsabilitat

Fotografia del webdoc *Cuidar Entre Terres*. Font: Directa.

de cura. Per exemple, si una empresa transnacional minera contamina l'aigua d'un riu, les dones no podran cuinar o abastir d'aigua la seva família. Aquest fet fa que moltes vegades les dones siguin les que s'impliquin més en la lluita pel territori, i també les que s'hagin d'enfrontar més sovint a les violències que comporta aquesta lluita.

Un exemple de la lluita i els desplaçaments que comporta la violència de l'extractivisme queda recollit al documental *Cuidar Entre Terres. Qui sosté la vida quan les dones migren?*, on es relaciona l'impacte d'una empresa amb capital espanyol i italià a un territori colombià, on hi ha construïda una presa que ha inundat la zona on vivia i treballava una comuni-

tat. També relata com les dones desplaçades, despullades de la seva professió, ser pescadores, es veuen empeses a treballar al sector de la neteja i les cures, com a conseqüència de feminització de les tasques de cures, tant a l'espai públic com privat.

Les resistències cap a aquests macroprojectes, però, hi són des de fa molts anys. La genealogia feminista ens mostra el moviment Chipko, una lluita pacífica dels anys setanta on un grup de dones camperoles i artesanes de l'Índia van defensar l'espai natural que habitaven. Des d'elles fins avui en dia, milers de dones posen i han posat el seu cos per protegir el seu territori.

Les dones del moviment Chipko es lligaven als arbres de la vall de Doon, a l'Índia, desde 1986 a 1988, per entorpir la seva tala.

Font: Wikipedia

EL PAPER DEL CINEMA EN LES LLUITES CLIMÀTIQUES

De distopies llunyanes a la realitat d'avui

Una de les eines per documentar, denunciar i reflexionar al voltant de la crisi climàtica és el cinema. L'impacte que tenen les produccions audiovisuals a l'hora de crear consciència i empènyer a actuar ha sigut molt important en algunes de les lluites de la justícia climàtica.

Des de ficcions distòpiques, que ens situen a un futur llunyà (o no tant) i ens alerten d'un possible desastre, fins a històries més aterrades a la realitat d'avui en dia, moltes pel·lícules aborden les arestes d'aquesta emergència climàtica, cada cop més irreversible. Alguns d'aquests films, com per exemple *Mad Max*, que ens presenta un món sense gairebé aigua i energia, o *El dia de demà*, on un seguit de catàstrofes naturals fan invivable el planeta, ens porten directament al clímax del problema, el moment de màxima càrrega dramàtica, en un punt de no retorn. Són propostes interessants per plantejar-nos com seria la terra si no es cuida i s'arriba al desastre fatal, però en la majoria d'elles no es comuniquen les claus per evitar que s'arribi a aquesta situació ni assenyalen responsabilitats. Si bé aquestes imatges són potents per l'espectacularitat i la força que transmeten, situen a l'espectador en una actitud més passiva que activa, pel fet de veure la crisi climàtica com un monstre, sense saber-ne les causes i les eines que podem utilitzar per evitar aquesta situació.¹

¹ Vicente Torrico, D. y López Vidales, N. (2022). *Cine en torno a la emergencia climática: un problema sin responsables ni soluciones*. Vivat Academia. Revista de Comunicación, 155, 1-22. <http://doi.org/10.15178/va.2022.155.e1311> <http://www.vivatacademia.net/index.php/vivat/article/view/1311>

Cartell de la pel·lícula *La dona de la muntanya*, Benedikt Erlingsson (2018). Font: online

Cinema com a eina de lluita

Justament, una pel·lícula que assenyalen directament responsabilitats és *La dona de la muntanya* (2018), una comèdia dramàtica de Benedikt Erlingsson que retrata la vida de la Halla, una dona que es dedica a boicotejar una central metal·lúrgica, pel seu impacte negatiu a l'ecosistema. Aquest film no només posa en el punt de mira a les pràctiques que contribueixen a la crisi climàtica, sinó que també mostra personatges amb una actitud de lluita i activa davant aquestes injustícies.

També hi ha pel·lícules que ens apropen de manera més íntima a històries humanes que parlen de l'estima per la natura i el valor que té defensar-la. Un exemple és *Honeyland* (2019), un film de Tamara Kotevska i Ljubomir Stefanov que ens mostra l'estil de vida de Muratova, una dona que cria colònies d'abelles per extreure'n mel seguint el ritme de la naturalesa. El conflicte de la pel·lícula comença quan arriba una família que vol treure més rendiment econòmic de la producció de mel. Es podria dir que la pel·lícula és una metàfora del que passa a gran escala: quan

Fotograma de la pel·lícula *Honeyland*, Tamara Kotevska i Ljubomir Stefanov (2019).

s'explota massa la natura i es trenca amb el seu equilibri, es posa en risc la seva biodiversitat i l'estil de vida de la gent que hi viu.

De manera intel·ligent i irònica, Jorge Furtado relata a *l'Illa de les flors* (1989) com funcionen estructures socialment acceptades com el capitalisme o el classisme. La forma de fer-ho, a través d'una veu en off construïda a partir de relacions aparentment lògiques, acaba evidenciant justament com d'il·lògic és aquest sistema. És un treball que mostra com de naturalitzades tenim les estructures que sostenen el capitalisme, i de quines eines es nodreix aquest engranatge per separar les persones empobrides del sistema que les obliga a ser-ho.

A *Els espigadors i l'espigadora* (2000), Agnès Varda ens acosta a la societat de consum actual on la norma és comprar i llençar constantment i on les dades de malbaratament alimentari són altíssimes. Al camp, els protagonistes són les persones que es dediquen a recol·lectar allò que les màquines no han pogut recollir. I a la ciutat, els personatges són recol·lectors urbans que igual que els espigadors al camp, elles i ells recullen les despulles que la gent abandona pels carrers. Varda mateixa, d'alguna manera, també es converteix en una espigadora perquè no deixa de recuperar imatges que per construir un nou relat, que si ella no fes, no faria ningú.

El cinema documental també s'ha consolidat com una eina per difondre situacions injustes, com per exemple, el curt *Illa de Jean Charles*, d'Emmanuel Vaughan-Lee (2017). Veiem on i com viuen els habitants de l'illa, que majoritàriament formen part de comunitats indígenes, a Louisiana, els Estats Units. Un poble que persisteix a una illa que desapareix a marxes forçades. L'augment del nivell del mar, ocasionat pel desgel, l'acció d'empreses petrolieres a la zona i les preses del riu Mississipí que impedeixen la baixada de sediments fins a la desembocadura, han provocat que durant els últims cinquanta anys el 90% de l'illa s'hagi convertit en aigua. A través dels seus protagonistes, podem entendre el sentiment de pertinença d'aquesta comunitat i la importància que li donen a poder continuar mantenint-hi el seu estil de vida.

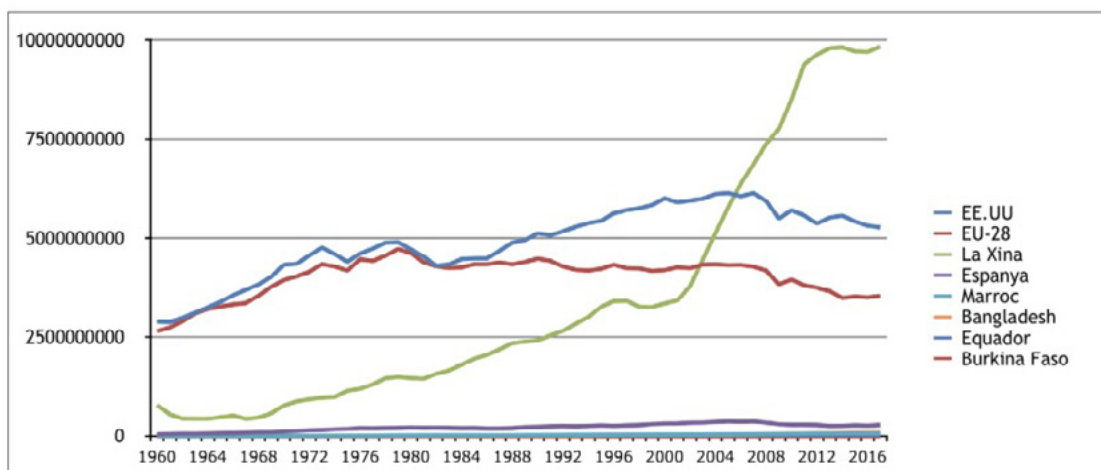
Fotograma de la pel·lícula *Els espigadors i l'espigadora*, Agnès Varda (2000).

PROPOSTA D'ACTIVITATS

ABANS DEL VISIONAT

1 De qui és l'atmosfera?

De qui és l'atmosfera? Si ens fem aquesta pregunta, segurament veurem que no tots els països han contribuït de la mateixa manera a crear la crisi climàtica. Per grups, fer una llista dels 5 països que creieu que més contaminen del món. Després consultar aquest gràfic, que mostra les emissions anuals en tones de CO₂ de diferents països.

FONT: Gràfic extret del recurs pedagògic “Càpsules formatives per la justícia global” de Servei Civil Internacional. Concretament, forma part de la “Càpsula 6. Justícia Climàtica”.

Segons l'estudi d'on s'han extret aquestes dades, “Càpsula 6. Justícia Climàtica” elaborat per Servei Civil Internacional, “si fem un càlcul històric i comparem, per exemple, el màxim emissor, els EUA, amb un país amb molt baixes emissions com Burkina Faso, podríem veure unes diferències abismals. Els EUA, tot i representar entre el 4 i el 5 % de la població mundial, han emès el 22 % de les emissions totals des de 1960. Burkina Faso, en canvi, és un 0,2 % de la població mundial i n'ha emès el 0,004 %”.

Articular un debat amb les següents preguntes: us ha sorprès aquesta informació? És el que havíeu pensat prèviament? Per què són diferents les emissions anuals de CO₂ d'aquests països? On ens situem nosaltres? Quina responsabilitat tenim? Què respondríeu a la pregunta inicial: de qui és l'atmosfera?

2 Calcula la teva petjada de carboni.

La petjada de carboni és l'impacte que tenen les nostres accions al medi ambient. Pot estar determinada per l'energia que consumim a casa, el cost energètic de produir els aliments, els transports que agafem...

Investigar en [aquest recurs](#), quina és la vostra petjada de carboni. Creieu que la vostra petjada ecològica és la mateixa que la de la majoria de joves de la vostra edat del món? Quins elements creieu que us diferencien? Per grups, compareu les vostres petjades de carboni. En quins àmbits contamineu més? En quins menys? Penseu tres accions concretes que podríeu fer per reduir la vostra petjada ecològica.

3 Lluites a EU

Fotograma de la pel·lícula *Rebellion*, Maia Kenworthy i Elena Sánchez Bellot (2021).

Tot i que és important ser conscient de com les nostres accions individuals contribueixen a la crisi climàtica, també és cert que per combatre-la és necessària l'acció col·lectiva. Consultar aquests tres recursos, que ens parlen de 3 mobilitzacions diferents:

- [Trailer de la pel·lícula *Rebellion*, Maia Kenworthy i Elena Sánchez Bellot \(2022\).](#)
- [Notícia sobre una protesta en contra del malbaratament d'aigua.](#)
- [Compte de Twitter de la Plataforma Anti-incineradora de Cercs.](#)

La manera d'informar-nos sobre les lluites contra la crisi climàtica pot ser molt diversa. En aquest cas, veiem com a partir de les pel·lícules, els mitjans de comunicació o les xarxes socials podem conèixer i apropar-nos a moviments per la justícia climàtica.

Per grups, analitzar a quin públic pot arribar cadascun d'aquests recursos. Preguntes per al debat: a través de quin canal ho fa? Creieu que arriba a moltes persones la seva difusió? Té el mateix impacte una pel·lícula que un compte de Twitter? Quina és la potencialitat de cada recurs?

Una vegada extretes conclusions, plantejar un missatge per transmetre a l'institut en relació amb la justícia climàtica i la manera de fer-lo arribar a la resta de companys i companyes. Per fer-ho, respondre a aquestes preguntes:

- Quin és el missatge que volem transmetre?
- A qui volem arribar?
- Quina és la millor manera de difondre'l?
- Com ho farem?

Després, posar en comú les idees de cada grup i reflexionar conjuntament sobre la importància de la implicació social.

4 Creem un mapa de lluites

Pensar en les persones que surten a les pel·lícules i els mitjans de comunicació que lluiten contra la crisi climàtica. Com són normalment? Quin gènere tenen? De quins països són? Quina edat tenen?

Tot i que sovint veiem als mitjans persones d'Europa o els Estats Units encapçalant aquesta lluita, hi ha moltes persones arreu del món que comparteixen els mateixos objectius per salvar el planeta.

Per grups, crear un mapa de lluites a partir de les següents àrees geogràfiques: Amèrica del nord, Centreamèrica i Amèrica del sud, Europa, Àfrica, Àsia i Oceania. Cada grup ha de buscar almenys una lluita contra la crisi climàtica en cadascun d'aquests territoris.

Pensar en:

- On està ubicada la lluita?
- Què reivindiquen?
- De quina forma ho fan?
- Tenen algun risc?
- Quines conseqüències tenen les seves accions?

Posar-ho en comú i reflexionar: què comparteixen aquests moviments? Amb què es diferencien? Hi ha alguna població que tingui més privilegis que altres? Coneixíem tots els moviments?

5 La violència de l'extractivisme

L'extractivisme és una de les formes que contribueix més negativament a la crisi ambiental, tant pel medi natural on actua com per les persones que hi viuen. Principalment, afecta els països del sud global a partir de pràctiques com la mineria, l'extracció d'hidrocarburs, les centrals hidroelèctriques o els monocultius extensius. La manera com les empreses transnacionals, normalment de països del nord al sud global, s'implementen als territoris és molt agressiva, tant per la població com per la biodiversitat de la zona.

Berta Cáceres es una líder social hondureña que va ser, i no se assassinada el 2016 per la seva lluita contra el projecte hidroelèctric Agua Zarca, una presa que es va instal·lar al riu Gualcarque, un lloc sagrat per les comunitats natives hondurenys. Font: [Amnistia Internacional](#).

En aquesta entrevista a Lolita Chávez, una defensora del territori de Guatemala, explica com l'impacte d'empreses espanyoles afecta la vida i la natura de la seva comunitat.

En gran grup reflexionar sobre les responsabilitats d'aquesta violència i les accions de la població de la zona per lluitar-hi.

- Què denuncia Lolita Chávez?
- Qui és el responsable de la destrossa del seu territori?
- Quines conseqüències ha tingut en la natura i les persones que hi viuen?
- Quin és el risc que assumeix la població quan hi lluita?

Igual que Lolita Chávez, hi ha milers de defensores i defensors del territori arreu del món contra l'espoli de la seva terra. En el cas de llatinoamèrica, hi ha xarxes organitzades que comparteixen els mateixos objectius.

Per grups, investigar sobre altres defensores del territori. Es pot trobar informació en diferents plataformes, com per exemple, aquest mapa interactiu de la Red Latinoamericana de Mujeres.

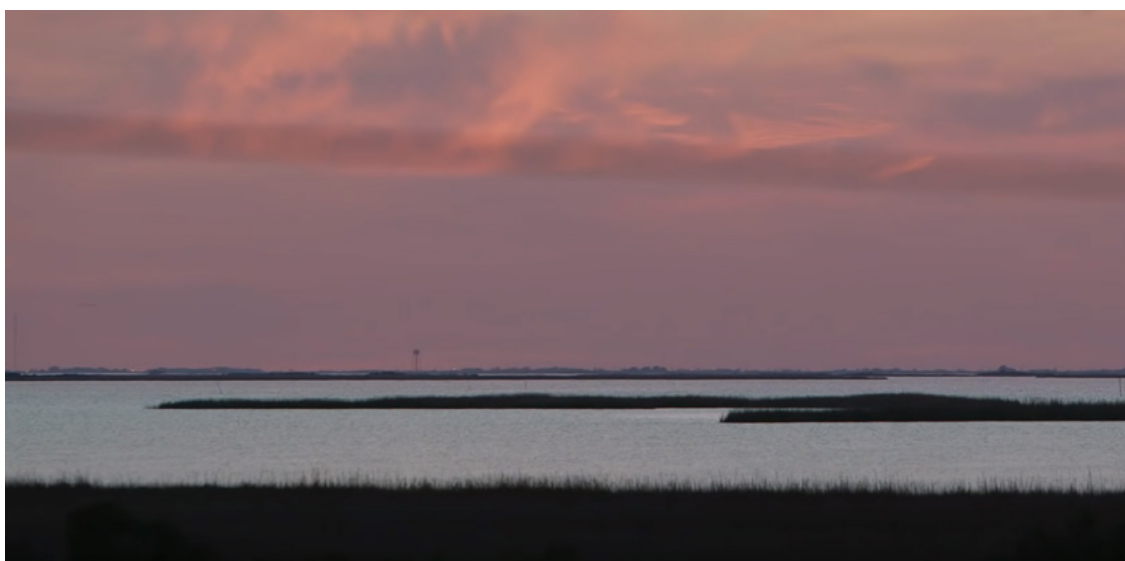
Posar en comú les investigacions de cada grup i reflexionar sobre la importància de defensar el territori.

PROPOSTA D'ACTIVITATS

DESPRÉS DEL VISIONAT

1 Ser refugiat climàtic

El documental *Illa de Jean Charles*, Emmanuel Vaughan-Lee (2017) retrata la degradació de l'illa, a Louisinana, els Estats Units, que cada cop desapareix més. En aquesta web, es poden veure fotografies aèries que il·lustren aquest canvi.

Fotograma del documental *Illa de Jean Charles*, Emmanuel Vaughan-Lee (2017).

Al documental, parlen de com les persones que viuen a l'Illa de Jean Charles, estan convertint-se a poc a poc refugiats climàtics. Visionar-lo i debatre: si finalment l'illa s'acaba enfonsant sota l'aigua, què es podria perdre? Què perdrien els habitants de l'illa si es converteixen en refugiats?

2 Sentir-nos d'un lloc per defensar-lo

Tant a *Som pastor*, Borja Zausen (2016) com a *Món perdut*, Kalyaane Mam (2018) o a *Illa de Jean Charles*, Emmanuel Vaughan-Lee (2019), les persones que hi surten senten una estima pel seu territori. És aquest sentiment de pertinença que els fa continuar vivint-hi i defensar-ne l'estil de vida.

A partir del visionat de les pel·lícules, reflexionar: I nosaltres d'on ens sentim? Pot ser el barri, la ciutat o el poble. Què ens lliga a aquest lloc? Com ens hi impliquem? Què fem o què podem fer nosaltres per defensar-lo davant la justícia climàtica?

I a Catalunya, quins són els reptes que cal afrontar davant la crisi climàtica? Fer una llista entre tot el grup de com pot afectar el nostre territori.

En aquesta entrevista a Marc Castellnou, el bomber cap dels GRAF, ell parla de com la crisi climàtica afecta al tipus d'incendis que tindrem en els anys vinents i com això incideix al territori català, amb molta massa forestal.

Un dels diversos incendis que es van produir l'estiu del 2022 a la comarca del Bages. Font: [La Vanguardia](#).

Mirar l'entrevista fins al minut 13:50 i reflexionar amb el grup sobre algunes qüestions que planteja:

- Per què els incendis ara són més virulents?
- Quins riscos suposen pels boscos de Catalunya i el món?
- Quines accions són necessàries als boscos catalans per combatre aquest problema?
- Què demana a la població per fer front a la situació?
- Què podem fer nosaltres?

3 Pensem un curt

Com és el procés de creació d'un documental? Fer tres grups i imaginar que sou l'equip de realització dels documentals: *Som pastor*, *Lost world* i *Isle de Jean Charles*. Quines tasques s'han de tenir en compte a l'hora de realitzar-los? Pensar en què s'hauria de fer en cadascuna d'aquestes fases:

- Investigació: sobre què vull parlar? A qui entrevistaré? Com coneixeré les persones que vull entrevistar?
- Producció: com organitzaré les gravacions? Viatges fins a les localitzacions, horaris, material, persones que hi aniran
- Guió: com vull explicar aquesta història? En quin ordre?
- Storyboard: com vull que siguin les imatges del documental? Quin tipus de plans m'imagino?
- Muntatge: com faré l'edició del documental? Quin ritme és el correcte per explicar la història?
- Projectió: una vegada acabat el curt, per quins canals l'ensenyaré? A quin públic vull que arribi?

Compartir les conclusions de cada grup i valorar quins elements són compartits i quins no en cadascun dels casos.

4 Organitzem una mostra de cine

Organitzar una mostra de cinema sobre justícia climàtica per tot l'institut. Les pel·lícules poden ser curtmetratges, llargmetratges, una ficció, un documental o una animació. Es poden seguir els següents passos per organitzar-la:

- Quins són els objectius de la mostra? (denunciar, crear consciència, visibilitzar)
- Fer 3 grups. Cadascun ha de buscar pel·lícules sobre la justícia climàtica i escollir-ne una per presentar-la. Argumentar: per què l'hem escollit? Quins valors treballa? Quin impacte pot tenir al públic que la vegi?
- Preparar les projeccions: On ho farem? Quin material necessitem? Qui volem que vingui? Com farem la difusió?
- Preparar un petit debat després de cada sessió. Pensar en algunes preguntes per activar la participació del públic i aprofundir una mica més en la temàtica i realització de cada pel·lícula.

Una vegada acabada la mostra, valorar conjuntament com ha sigut l'experiència i quins aprenentatges s'han extret.

GLOSSARI

Extractivisme: explotació d'una gran quantitat de recursos naturals (com per exemple a partir de l'extracció d'hidrocarburs, mines o monocultius extensius) normalment per part d'empreses transnacionals, per exportar-los a altres territoris. Es fa de forma agressiva tant al l'espai natural on s'actua com per la gent que hi viu.

Capitalisme: sistema econòmic basat en relacions d'explotació i espoli, l'objectiu del qual és la recerca del major guany possible a través de la reducció progressiva de costos. Se sustenta en l'estructura patriarcal de la societat.

Colonialisme: sistema polític i econòmic que es basa en la dominació i explotació d'un estat a una colònia. Actualment, el concepte colonialisme o neocolonialisme es refereix a un control exercit sobretot a partir de les relacions mercantils i imperialisme cultural.

Patriarcat: històricament, el terme ha estat utilitzat per designar un tipus d'organització social en el qual l'autoritat l'exerceix l'home cap de família, amo del patrimoni, del que formaven part els fills, l'esposa, els esclaus i els béns. La família és, és clar, una de les institucions bàsiques d'aquest ordre social.

Punt de vista: expressió que té tres accepcions:

- **Punt de vista ideològic:** Expressa una opinió sobre alguna cosa.
- **Punt de vista visual:** Indica el lloc des d'on es veu el que mostra una imatge. S'identifica amb la mirada que ens dona a veure alguna cosa. En cinema hi ha dues fonts perceptives, una visual i una altra sonora. Per diferenciar-les s'utilitza el terme ocultarització, que indica la relació entre el que mostra la càmera i el que veu un personatge. El terme auricularització s'aplica a la relació entre les informacions auditives i els personatges.
- **Punt de vista narratiu o focalització:** Expressió utilitzada en narratologia per indicar la manera d'organitzar el saber narratiu de la instància narradora. Poden produir-se tres modalitats. Focalització zero, quan la instància narradora és omniscient; focalització interna, quan el saber queda restringit al punt de vista d'un personatge, i focalització externa, quan el saber és menor que el dels personatges.

DOCUMENTACIÓ RELACIONADA

Filmografia d'interès

Whale Rider, Niki Caro, Nova Zelanda, 2002.

Honeyland, Tamara Kotevska, Ljubomir Stefanov, Macedònia, 2019.

Among giants, Rainhouse Cinema, EUA, 2013.

Yukon Kings, Emmanuel Vaughan-Lee, EUA, 2013.

La princesa Mononoke, Hayao Miyazaki, Japó, 1997.

La mujer de la montaña, Benedikt Erlingsson, Islàndia, 2018.

Los espigadores y la espigadora, Agnès Vardá, França, 2000.

Bibliografia i altres recursos emprats

Cambio climático, extractivismos y género: crisis entrelazadas dentro del desarrollo

Càpsula 6. Justícia Climàtica, un recurs pedagògic de Servei Civil Internacional

Recursos i enllaços d'interès

Enginyeria sense Fronteres

Lot bibliogràfic per a infants, joves i adults: Les economies transformadores: comerç just, finances ètiques i economia social i solidària

Orientacions pedagògiques del film *Whale Rider* (Niki Caro, 2002).

DADES DE CONTACTE

Si voleu aprofundir més en aquest o altres aspectes del cinema, els docents disposen d'accés gratuït a la Biblioteca del cinema de la Filmoteca amb tot tipus de recursos i bibliografia sobre cinema i cultura audiovisual.

Filmoteca de Catalunya

Filmoteca per a les escoles

filmoteca.escoles@gencat.cat

T 935 565 198

<https://www.filmoteca.cat/web/ca/esdeveniment/cinema-memoria-pau-i-drets-humans-0>

<https://filmotecaescoles.blog.gencat.cat>

Drac Màgic

drac@dracmagic.cat

T 93 216 00 04

www.dracmagic.cat